

зрозумілою і зручною в частині витрат на ведення бухгалтерського обліку і забезпечує зрозумілість і достовірність бухгалтерських даних.

Найбільш суттєвий вплив оцінка має на фінансові результати, тому за рахунок облікової політики є можливість маніпулювати показниками фінансових результатів, а отже, відповідним чином визначати економічну й соціальну ефективність його діяльності. Облікова політика за рахунок оцінки виступає інструментом впливу на фінансові результати в частині оцінки необоротних активів, виробничих запасів та дебіторської заборгованості. Вплив на величину фінансових результатів здійснює такий інструмент, як переоцінка необоротних активів. До елементів облікової політики, які здійснюють впливу на фінансові результати, також відноситься метод списання запасів, метод оцінки поточної дебіторської заборгованості та нарахування резерву сумнівних боргів.

На результат діяльності впливає метод списання запасів, швидкість їх обороту, обґрунтований розподіл витрат між вартістю активів та собівартістю реалізованої готової продукції, виходячи з принципу обачності та нарахування і відповідності доходів та витрат.

Специфіка використання оцінки проявляється в тому, що національні П(С)БО дають можливість вибору альтернативних варіантів оцінки, які залежно від умов можуть змінюватися в процесі зміни облікової політики.

Узагальнюючи результати проведених досліджень слід зазначити, що суб'єкти господарювання повинні більш відповідально відноситися до формування облікової політики в частині застосування методів оцінок, які впливають на вартість активів, склад витрат, їх величину, розмір фінансових результатів. При виборі методів оцінки активів та зобов'язань на етапі організації обліку слід врахувати, що оцінка всіх об'єктів за справедливою (ринковою) вартістю може призвести до викривлення облікових та звітних даних. Тому пріоритет повинен надаватися оцінці за історичною собівартістю, а справедливу вартість варто використовувати як доповнення до інших способів оцінок.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки http://www.minfin.gov.ua/document/92422/МСБО_8.pdf.
2. Пархоменко В. Річна фінансова звітність підприємства / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 1. – С. 3–20.
3. Соколов Я.В. Международные стандарты и мы / Я.В. Соколов // Антология учётной мысли. Из истории бухгалтерии / сост. Д.В. Медведев. – М.: Экономистъ, 2006. – 352 с.
4. Соколов В.Я. Оценка по справедливой стоимости. / В.Я. Соколов // Бухгалтерский учет. – 2006. – № 1. – С. 50-54.

УДК 339.92

ПЕТРАШКО Л.П.,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»,
кафедра міжнародного менеджменту, к.е.н., доц.

ТИПОЛОГІЯ ЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ ГЛОБАЛЬНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Анотація: *Уточнені та систематизовані класифікаційні підходи до визначення типології етичних проблем глобального бізнес-середовища: етичні проблеми макрорівня, етичні проблеми взаємовідносин компанії і зовнішнього середовища, етичні проблеми внутрішнього середовища компанії в контексті моральних векторів. Проілюстровано кросс-культурну багатовекторність сприйняття етичних проблем в бізнес колах світу.*

Ключові слова: етика бізнесу (ділова, корпоративна етика), етична проблема глобального бізнес-середовища, моральні вектори етичних проблем.

Аннотация. *Уточнены и систематизированы классификационные подходы к определению типологии этических проблем глобальной бизнес среды: этические проблемы макроуровня, этические проблемы взаимоотношений компании и внешней среды, этические проблемы внутренней среды компании в контексте моральных векторов. Проиллюстрировано кросс-культурную многовекторность восприятия этических проблем в бизнес-кругах мира.*

Ключевые слова: этика бизнеса (деловая, корпоративная этика), этическая проблема глобальной бизнес-среды, моральные векторы этических проблем.

Abstract: *This academic paper refines and systematizes the following classificational approaches for determining the typology of the ethical problems of the global business environment: macro level ethical problems, ethical problems of the relations between companies and their external environment, internal ethical problems of the companies in the context moral vectors. The author also illustrates the cross-cultural multi-vectorial perception of the ethical problems in the business communities of the world.*

Keywords: business ethics (business, corporate ethics), ethical problem of global business environmental, moral vectors of ethical issues.

Постановка проблеми. Глобальні економічні, фінансові, природні, екологічні, демографічні кризи, проблеми війни, голоду, епідемій демонструють необхідність кардинальних змін орієнтирів розвитку Земної цивілізації. Вирішення названих проблем неможливе без опори на моральну складову людського існування, тому що несвідомий аморальний індивідуум здатен зруйнувати не тільки себе, а й навколишнє середовище. Етика як моральна філософія визначає теоретичне знання, що відображає складність, суперечливість моральної свідомості та еволюційність розмаїть і колізій моральної практики.

Терміном етика зазвичай визначаються принципи, правила та норми поведінки, які характеризують правильність чи неправильність того чи іншого образу дій. Трактуючи бізнес як економічні відносини між різними групами стейкхолдерів, зважаючи на складність ділових зв'язків обов'язково необхідно розглядати етичні аспекти управлінських рішень, а саме враховувати вплив названих рішень на оточуюче середовище як після, так в процесі реалізації їх на практиці. Етика бізнесу – це сукупність правових і етичних норм та правил, що визначають відносини між суб'єктами підприємницької діяльності, а також низкою стейкхолдерів, їх бізнес-середовища, відносини компанії з працівниками та відносини працівників до компанії. Слід пояснити, що під стейкхолдерами ми розуміємо усі зацікавлені сторони: державні органи, суспільні організації, територіальні структури, інвесторів, акціонерів, споживачів, постачальників, фінансові інститути, і т.д., тобто усіх фізичних та юридичних осіб, які знаходяться у бізнес-середовищі компанії, залежать від її методів ведення бізнесу та отримують зиск від результатів її діяльності. Етика глобального бізнесу ускладнюється специфікою та складністю як зовнішнього, так і внутрішнього середовища транснаціональних компаній: багатосторонністю міжнародних договірно – правових угод і резолюцій, системами державного устрою різних країн, особливостями національних законодавств приймаючих держав, культурними особливостями середовища, різноманітністю етнічного складу працівників та інших зацікавлених сторін, перетином культур, видами міжнародних комерційних операцій.

Етика бізнесу – це прикладна етика, а не нормативна етика. Різниця полягає в тому, що нормативна етика в основному визначає моральні стандарти, які складаються з певних норм та загальних принципів, а прикладна етика, в нашому випадку, етика бізнесу передбачає використання моральних стандартів при прийнятті управлінських рішень. Саме цим і зумовлена висока актуальність питань типології етичних проблем глобального бізнес-середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій сфери етичних проблем глобального бізнес-середовища дозволяє визначити досить широкі, як міжнародні та вітчизняні рамки професійних дискусій із зазначених питань [1-14]. Провідними зарубіжними науковцями Д. Фрітцше, Ричард Т.Де Джордж, Р. Гриффін, М. Пастей, Стивен П. Роббинз, Мері Коултер визначаються основні концепції, принципи, понятійний апарат етики бізнесу.[4,8,12] Російські дослідники: І.Н. Герчикова, М.Л. Лучко, Е. Уткін [11, 13, 14] досліджують специфіку практики вирішення етичних проблем бізнесу. На сьогодні не існує єдиного методологічного підходу до визначення поняття етичної проблеми бізнесу, їх типології та класифікації. Незважаючи на значний обсяг наукових публікацій, що досліджують етичні проблеми глобального бізнес-середовища, поняття етичні проблеми глобального бізнесу та їх типологія вимагають уточнення та систематизації.

Метою наукової статті є уточнення та систематизація класифікаційних підходів до визначення типології етичних проблем глобального бізнес-середовища, порівняльна характеристика крос – культурної багатовекторності сприйняття етичних проблем в бізнес колах світу.

Результати дослідження. Рушійною силою процесу прийняття рішень в глобальному бізнес-середовищі є проблеми управління. Спочатку менеджери визначають проблему, потім розглядають альтернативні варіанти її вирішення, обирають оптимальне рішення та реалізують його на практиці. Типи проблеми, з якими стикаються менеджери, впливають на етичні аспекти їх рішень. Коло окреслених проблем залежить від ієрархічної позиції та функціональної ролі менеджера в компанії. Слід також зважати на існування проблем макrorівня глобального бізнес-середовища, з якими стикаються менеджери усіх рівнів.

Природа етичних проблем бізнес-середовища в розрізі менеджерів усіх сфер бізнесу, керівників рекламних агенцій та дослідників маркетологів представлена на рис. 1. Рисунок ілюструє список етичних проблем бізнес-середовища за частотою їх згадування визначеними категоріями опитуваних менеджерів. Необхідно зазначити, що в даному випадку частота згадування не відображає частоту виникнення названих етичних проблем в постійній діловій практиці.

Перелік етичних проблем представлений на малюнку включає етичні ситуації, які створювали найбільший дискомфорт для управлінців. Усі категорії опитуваних: читачі журналу «Harvard Business Review», менеджери маркетингової сфери та дослідники маркетологи в більшості випадків вказували на існування етичних проблем пов'язаних з маркетингом. На наш погляд, така ситуація пояснюється тим, що саме діяльність менеджерів маркетингової сфери виходить за межі компанії. А їх неетична поведінка приносить компаніям найбільшу шкоду в силу існування незалежних оцінок усіх категорій стейкхолдерів.

Результати інших емпіричних досліджень природи та типології етичних проблем бізнес-середовища, при проведенні яких використовувались різні методологічні підходи, в цілому не відрізняються від ілюстрованого списку етичних проблем рис. 1. [5, 6, 7].

На наш погляд ділову етику слід розглядати в матриці позиціонування компанії в глобальному бізнес-середовищі: зовнішнє та внутрішнє середовища компанії. Етика взаємовідносин компанії із зовнішнім середовищем включає взаємовідносини компанії з низкою її стейкхолдерів, а саме: взаємовідносини з державами територій розміщення бізнесу (дотримання законодавства, виконання державних замовлень, тощо), взаємовідносини із суспільством (соціальну відповідальність компанії), збереження навколишнього середовища (захист, збереження та ефективне використання ресурсів, утилізація відходів, тощо), відносини з партнерами і конкурентами (дотримання зобов'язань, врахування інтересів), відносини зі споживачами продукції компанії (якість

продуктів, добросовісна реклама і маркетинг) всередині організації та етику взаємовідносин організації з навколишнім середовищем.

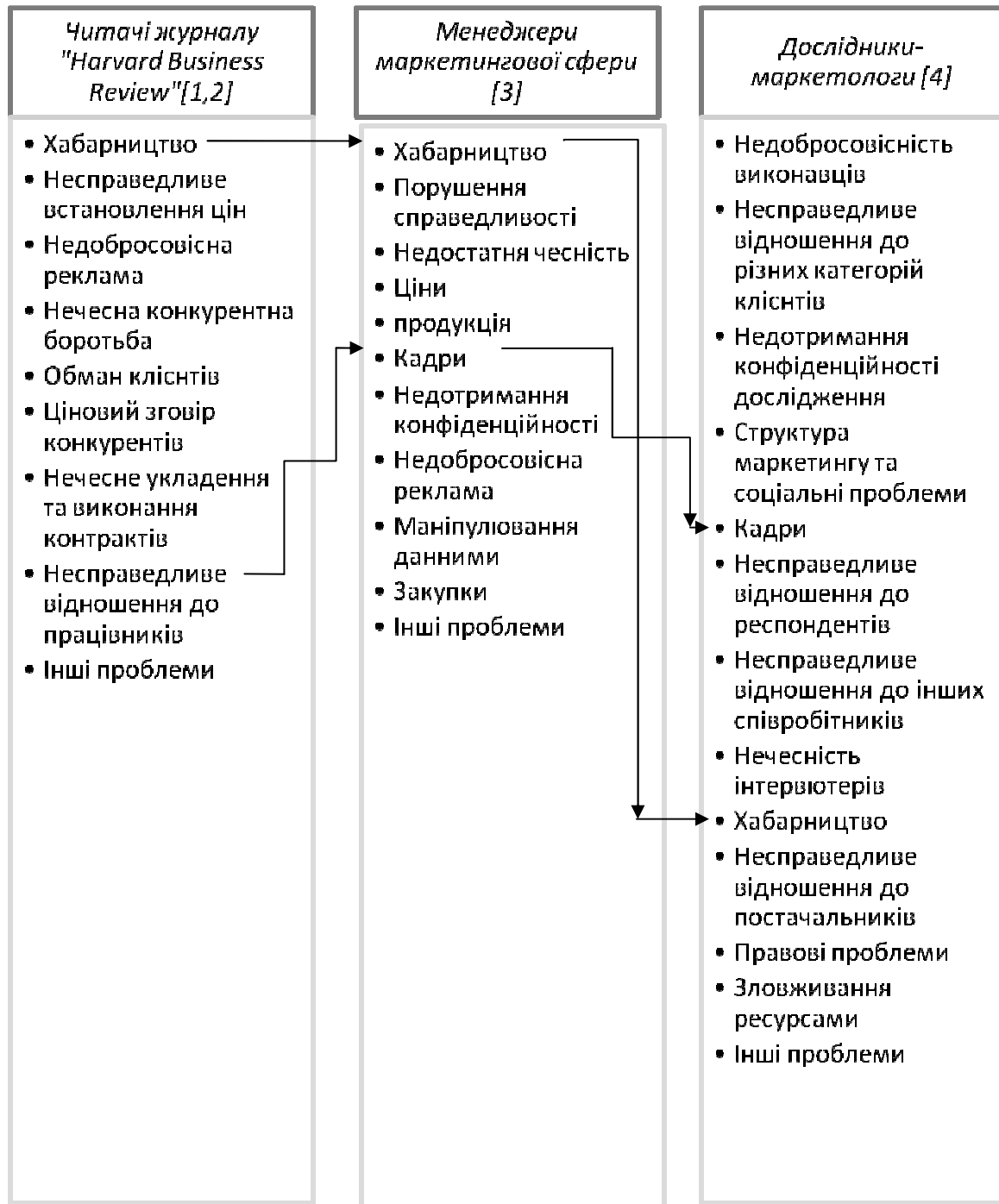


Рис. 1. Етичні проблеми бізнес-середовища (ранжирування за критерієм частоти їх згадування)

[Адаптовано 4, с.68]

Що стосується етики взаємовідносин у внутрішньому середовищі компанії, то вони включають взаємовідносини компанії і її співробітників. Слід зауважити, що названі взаємовідносини важливо розділити на дві складові: відносини компанії до своїх співробітників (дотримання трудового законодавства, дотримання прав людини, тощо) та відносини співробітників до компанії (виконання посадових обов'язків, лояльність до компанії, тощо). Саме такий методичний підхід використано для визначення векторіальної спрямованості та типології етичних проблем бізнес-середовища [табл. 1].

Розставимо певні акценти в трактуванні вищезгаданих проблем глобального бізнес-середовища. Етичність інвестування в глобальному бізнес-середовищі слід оцінювати не тільки крізь призму сфери інвестування (торгівля зброєю, алкоголем т. д.), але і як моральну відповідальність акціонерів корпорації в умовах реструктуризації бізнесу. Інституційні інвестори в названих процесах виступають як спекулянти в силу своїх мотивів: досягнення короткострокових доходів. Для зміни названих мотивів в напрямку довгострокової ефективності компанії необхідно перебувати структуру податків для перешкодження отримання короткострокових доходів

гравцями фондових бірж. Власниками акцій більшості акціонерних компаній є в основному мілкі вкладники. Звичайно їх дії необхідно розглядати опосередковано як дії інституційних інвесторів, які керують їх пенсійними фондами, страховими фондами і т.д. Основною ціллю менеджменту фондів є максимізація прибутку клієнтів. Самі ж клієнти не намагаються контролювати і оцінювати практику викупу акцій з метою вплинути на політику корпорації.

Таблиця 1

Типологія етичних проблем глобального бізнес-середовища

<i>Вектор</i>	<i>Компанія</i> ⇒ <i>Зовнішнє середовище</i>	<i>Компанія</i> ⇒ <i>Співробітники</i>	<i>Співробітники</i> ⇒ <i>Компанія</i>
⇒	<i>СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ЧЕСНІСТЬ</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> • Дотримання законодавства • Етичне інвестування • Забруднення оточуючого середовища 	<ul style="list-style-type: none"> • Дотримання прав людини • Дотримання трудового законодавства • Експлуатація 	<ul style="list-style-type: none"> • Виконання професійних обов'язків • Дотримання кодексу професійної та особистої етики • Лояльність до компанії
<i>Вектор</i>	<i>Компанія</i> ⇒ <i>Зовнішнє середовище</i>	<i>Компанія</i> ⇒ <i>Співробітники</i>	<i>Співробітники</i> ⇒ <i>Компанія</i>
⇒	<i>СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ЧЕСНІСТЬ</i>		
П Р О Б Л Е М И	• Якість продукції	• Дотримання громадянських прав	• Обман, крадіжки, шахрайство
	• Захист інтелектуальної власності	• Дискримінація	• Електронні злочини
	• Міжнародний промисловий шпіонаж і розвідка	• Якість трудового життя	
	• Нечесна конкуренція		
	• Недобросовісна реклама і маркетинг		
	• Фальсифікація звітності		
	• Корупція		
⇒	<i>БЕЗПЕКА</i>		
П Р О Б Л Е М И	• Безпека оточуючого середовища	• Безпека особистості	• Конфіденційність інформації
	• Безпека продуктів	• Безпека робочого місця	• Захист програмного забезпечення та даних
		• Безпека виробничого процесу	

Слід розрізняти відкритий та таємний, урядовий та приватний збір розвідувальної інформації. Якщо джерелами інформації є звіти корпорацій, публічні заяви, доповіді, опубліковані інтерв'ю, то такий збір інформації можна вважати етичним. Міжнародний промисловий шпіонаж включає викрадення комерційних секретів, таємне проникнення в комп'ютерну мережу компаній з метою викрадення конфіденційної інформації, підкуп співробітників, копіювання, фотографування документів, встановлення пристроїв підслуховування і т.д.

Хабарництво – пропозиція, дача, отримання та вимога різних форм вдячності (цінні подарунки, грошові виплати, надання певних послуг і т.д.) для впливу на майбутні ділові рішення. Хабарництво підриває ефективність функціонування ринку та корумпує бюрократичний апарат, основна ціль якого слугувати народу своєї країни. Різниця умов діяльності компаній в світі не виправдовує хабарництво, до того ж ні в одній країні світу воно не є публічно визнаним, як етично допустима діяльність.

Примушення – управління людьми та компаніями з використанням сили чи загрози. Застосування фізичної сили чи реальної погрози використовується для примушення індивідуума чи компанії здійснити визначені дії проти своєї доброї волі. Специфічною формою примушення є вимагання, яке трактується як вимога задоволення особистих комерційних інтересів в умовах сприятливого ведення справ в рамках посадових обов'язків.

Обман (введення в оману) – маніпулювання індивідуумами і компаніями з використанням неправдивої інформації. Прикладами таких дій є спотворення та фальсифікація досліджень, звітності, недобросовісна реклама, хибні оцінки якісних характеристик продукту чи послуги, фінансового стану компанії, безчесна поведінка, тощо.

Крадіжки – присвоєння того, що не належить на правах власності. В бізнес-середовищі власність визначають як матеріальну і інтелектуальну категорії. Термін крадіжки включає досить широкий спектр порушень етики, а саме: втрату власності в силу нечесного використання інформації, підробку продукції, маніпулювання цінами, тощо.

Несправедлива дискримінація – необ'єктивне відношення до людей по причині їх расової приналежності, віку, статі, національності, віросповідання, тощо. Несправедлива дискримінація має місце у випадку коли одній людині або ж категорії осіб віддають перевагу перед іншими в залежності від критеріїв, які не мають жодного відношення до їх діяльності. Прикладами таких етичних проблем є відмова в роботі, кадровому просуванню, розподілі благ, і т.д.

Перелік причин неетичної поведінки в компаніях досить значний: недостатність законодавчої та нормативно-правової бази; значний обсяг «тіньової» економіки; конкурентна боротьба суб'єктів ринку; відсутність належного стимулювання етичної поведінки; загальне зниження ролі етики в суспільстві; тиск на рядових працівників з метою пошуку компромісів між їхніми та цінностями топ – менеджменту; низькі моральні якості членів суспільства. Вирішення означених проблем можливе за рахунок використання етичних стандартів (кодекси), що описують загальну систему цінностей і етичні правила, яких мають дотримуватися працівники компанії; формування комітетів з етики, які роблять повсякденну оцінку практики з позиції етичних вимог; запровадження посади адвоката з етики; проведення соціальних ревізій для аналізу й оцінки звітів і програм соціальної відповідальності компанії; навчання етичній поведінці керівників і рядових працівників компанії.

Оцінюючи глобальне бізнес-середовище на предмет типології його етичних проблем слід виділити три ключові макропроблеми, а саме: нерівномірність розподілу багатства, ефективність наявних базових інститутів і етичний релятивізм. На сьогодні в світі не існує системи міжнародного розподілу, яка б забезпечувала реалізацію обов'язкової підтримки бідних багатими. В рамках світової системи не існує єдиної міжнародної структури правої, політичної і соціальної системи, яка б об'єднувала, обмежувала та координувала глобальне бізнес-середовище стандартними і уніфікованими рамками законів, комплексом загальноприйнятих способів ведення бізнесу, загальнозрозумілими методами практичної діяльності, загальними цінностями, комплексом громадських організацій (базовими інститутами). Навіть існування міжнародного права не забезпечує всемірне його застосування та реалізацію. І остання проблема – чиїх етичних принципів слід дотримуватися в глобальному бізнес-середовищі? Наприклад, практичні методи ведення американського бізнесу отримали свій розвиток та визнаються моральними в рамках системи американських базових інститутів. Поняття «базові інститути» включає звичаї та закони. На наш погляд, помилково вважати, що тільки американські базові інститути етично виправдані. Навпаки, іноземним компаніям необхідно дотримуватися законодавств країн – територій ведення бізнесу, звичайно ж зважаючи на їх моральність. У світі існує велика кількість етично визнаних комбінацій цінностей, способів життя, правових систем. Це означає, що у американської компанії зовсім не має необхідності однаково морально вести бізнес в різних країнах, і пояснює право американських компаній змінювати моральні принципи в залежності від країни ведення бізнесу. Але чесна компанія не може змінювати свої етичні принципи з переміщенням з країни в країну. В силу названих причин, цінним є крос – культурне порівняння сприйняття етичних проблем менеджерами з різних країн [табл.2].

Авторське дослідження доводить різновекторність сприйняття етичних проблем менеджерами з різних країн: від акценту на важливості названих проблем до законодавчого визначення рамок етичної поведінки, як компанії так і її співробітників. Ілюстрацією нашого висновку є отримання винагородою співробітницею британської фармацевтичної компанії Glaxo в розмірі 96 мільйонів доларів за інформацію американській владі щодо технологічних порушень на виробництві. Спеціалісти вважають, що на сьогодні, названа виплата є найбільшою винагородою в історії США, що передбачена в рамках законодавства про інформування про корпоративні злочини та порушення. [15]

Крос – культурне порівняння сприйняття етичних проблем менеджерами

Критерій характеристики	США	Японія	Канада	Тайвань	Гонконг	Південна Корея
Важливість етичних проблем	Висока	Низька	Низька	Низька	Низька	Низька
Поняття етичної поведінки	Виходить за рамки закону	Виходить за рамки закону	Виходить за рамки закону	В рамках закону		
Важливість юридичних аспектів етичної поведінки	Висока	Висока	Висока	Низька	Низька	Висока
Важливість збереження оточуючого середовища	Висока	Висока	Висока	Низька	Низька	Низька
Важливість виробництва небезпечних продуктів	Висока	Висока	Висока	Низька	Низька	Низька
Доноси	Підтримка держави	Низька схильність	Висока схильність	Низька схильність	Висока схильність	Підтримка держави
Покриття неетичної поведінки топ – менеджменту	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Ні
Важливість гарантії прав працівників	Висока	Висока	Низька	Низька	Низька	Низька

Джерело: [8 -10]

Висновки. Етика бізнесу (ділова, корпоративна) є ключовим елементом, що поєднує людей - учасників виробничого процесу у компанії та інших учасників зовнішнього бізнес-середовища у єдиний соціальний організм (людське співтовариство). Саме за рахунок ділової етики діяльність працівників організується як на основі наказів або компромісів, так і за рахунок внутрішньої погодженості орієнтирів і прагнень співробітників та компанії. Компанія, яка побудована на єдності світогляду й ціннісних установок її топ – менеджменту та співробітників, стає найбільш гармонічною й динамічною формою виробничого співтовариства на шляху ефективного досягнення своїх стратегічних цілей.

Етичні проблеми глобального бізнес-середовища слід розглядати крізь призму їх векторіальної спрямованості. Основні вектори – це вектори взаємовідносин компанії із зовнішнім і внутрішнім середовищами, моральні вектори – це справедливості, чесності та безпеки. Етичні проблеми зовнішнього середовища компанії включають: дотримання законодавства, етичність інвестування (аморальність торгівлі наркотиками, зброєю, тютюном, тощо), проблеми забруднення оточуючого середовища (утилізації відходів), якості продукції, захисту інтелектуальної власності, міжнародного промислового шпіонажу та розвідки, нечесних методів конкурентної боротьби, недобросовісної реклами та маркетингу, фальсифікації звітності, корупційні дії. Етичні проблеми внутрішнього середовища компанії включають проблеми, що виникають в системі взаємовідносин компанія-співробітники та співробітники – компанія. Етичні проблеми системи взаємовідносин компанія – співробітники включають проблеми сфер дотримання трудового законодавства, дотримання громадянських прав, якості трудового життя, дискримінації, експлуатації, безпеки особистості, безпеки робочого місця та виробничого процесу. Етичні проблеми системи взаємовідносин співробітників до компанії включають проблеми добросовісного виконання своїх обов'язків, дотримання кодексу професійної та особистої етики, лояльності до компанії, крадіжки, обман, шахрайство, електронні злочини, захист програмного забезпечення та даних, конфіденційність інформації.

Наразі є необхідність виділити три етичні макро проблеми глобального бізнес-середовища: нерівномірність розподілу багатства, ефективність наявних базових інститутів і етичний релятивізм. Знання типології проблем глобального бізнес-середовища, природи їх виникнення та крос – культурного сприйняття дозволить сформулювати ефективні механізми їх подолання.

Також необхідно зауважити на крос – культурну багатовекторність сприйняття етичних проблем в глобальному бізнес-середовищі, що відіграє важливу роль в адаптації способів ведення бізнесу в різних країнах світу.

Ділова етика, як форма суспільної свідомості, властива як власникам бізнес-структур, так і найманим працівникам, яких поєднують загальні цілі їхньої професійної діяльності. Сучасне бізнес-середовище з його

жорсткою конкуренцією актуалізує необхідність об'єднання зусиль усіх його учасників не тільки, та не стільки в підвищенні ефективності бізнесу, а й в боротьбі за виживання та сталий глобальний розвиток. За умов усвідомлення професійних інтересів усіх учасників бізнес-середовища, реалізації механізмів «дифузії» власності (розширення участі співробітників у власності та управлінні), дотриманні етичних принципів по відношенню до суспільства, держави, бізнес – структури, особистості ділова етика перетвориться у рушійну силу подолання більшості моральних проблем глобального бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Baumhart Raymond C., SJ. How Ethical Are Businessmen? // Harvard Business Review, 1961, July – August, 39,4, p. 6-19, 156-176.
2. Brenner Steven N., Molander Earl A. Is the Ethics of Business Changing? // Harvard Business Review, 1977, January – February, 55,1, p.57-71.
3. Chonko Lawrence B., Hunt Shelby D. Ethics and Marketing Management: An Empirical Examination // Journal of Business Research, 1985, 13, 4, p. 339-359.
4. Fritzsche David J. Marketing/Business Ethics: A Review of the Empirical Research // Business & Professional Ethics Journal, 1987, vol. 6, 4, p. 68.
5. Gellerman Saul W. Why «Good» Managers Make Bad Ethical Choices // Harvard Business Review, July – August 1986, pp. 85-90.
6. Davis K., Frederick W.C. Business and Society: A Management, Public Policy, Ethics, 5th ed. – New York: McGraw-Hill, 1984, p. 76.
7. Sturdivant F.D. Business and Society: A Managerial Approach, 3th ed. – Homewood, IL: Richard D. Irwin, 1985, p. 128.
8. Fritzsche David J., Huo Y. Paul, Sugai Sakae, Dun-Hou-Tsai Stephen, Cheong Seok Kim, Becker Helmut Exploring the Ethical Behavior of Managers: A Comparative Study of Four Countries // Asian Pacific Journal of Management, 1995, October, 12, 2, p. 37-62 (92).
9. Dolecheck M., Dolecheck C. Business Ethics: A Comparison of Attitudes of Managers in Hong Kong and the United States // Hong Kong Manager, 1987, 1, p. 28-45 (93).
10. Nyaw Mee-Kau, Ng Ignace A Comparative Analysis of Ethical Beliefs: A Four Country Study// Journal of Business Ethics, 1994, July, 13, 7, p. 543-555 (94).
11. Герчикова И.Н. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практика. Учебное пособие. – М.: Издательство «Консалтбанк», 2002. – 576 с.
12. Ричард Т.Де Джордж Деловая Этика. – М.: ИД «РИПОЛ КЛАССИК», ИГ «ПРОГРЕСС», 2003, - 736с.
13. Уткин Э.А. Этика бизнеса. – М.: Дело,1993. – 385 с.
14. Лучко М.Л. Этика бизнеса – фактор успеха. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 320 с.
15. Новости [Електронний ресурс] – Режим доступу: news.mail.ru/economics/4668909/

УДК 656. 077 (045-4)

ПОДРЕЗА С.М.,
Інститут економіки та менеджменту НАУ,
д.е.н., проф.

ГУРИНА Г.С.,
Інститут економіки та менеджменту НАУ,
к.е.н., доц.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРАВЛЕНОСТІ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ АВІАКОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто особливості впливу факторів зовнішнього середовища на економічну стійкість авіакомпаній України. Визначено специфіку факторів, які впливають ззовні на авіакомпанії, аеропорти, авіабудівні підприємства. Запропоновано провідні критерії при виборі загальної стратегії розвитку авіапідприємств.

Ключові слова: авіакомпанія, стійкість, фактори, зовнішнє середовище.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности влияния факторов внешней среды на экономическую стойкость авиакмпаний Украины. Определена специфика факторов, влияющих извне на авиакмпании, аэропорты, авиастроительные предприятия. Предложены ведущие критерии при выборе общей стратегии развития авиапредприятия.

Ключевые слова: авиакомпания, стойкость, факторы, внешняя среда.

Annotation. The article discusses the features of influence of environmental factors on the development and implementation of strategies of domestic airlines. The specific factors that influence outside of airlines, airports, aircraft company were determined. Key criteria in choosing the general strategy of airlines were proposed.

Key words: airlines, durability, factors, environmental.